

אי הזמנה לאירועים בין-לאומיים בספורט המקרה המיוחד של ישראל ואינדונזיה

עמיחי אלפרוביץ'

המרכז האקדמי לוינסקי-וינגייט

תקציר

אינדונזיה, המדינה המוסלמית הגדולה ביותר בעולם, הכריזה על עצמאותה ב-1945 וזכתה להכרה בין-לאומית שנים אחדות לאחר מכן, לאחר מאבק לעצמאות בשלטון הקולוניאלי ההולנדי. מדינת הענק גם עשתה שימוש בספורט הבין-לאומי להגדרת זהותה במרחב הגיאופוליטי בכלל, וכאחת ממנהיגות גוש המדינות הבלתי מזדהות בפרט, אשר התבלט כנושא מסר אנטי-קולוניאלי. לתוך מכלול זה נשזרת גם עמדתה הפרו-ערבית המובהקת בהקשר של הסכסוך הישראלי-ערבי, וביתר שאת, מ-1967 היא מצהירה על מחויבותה העמוקה לעניין הפלסטיני, שנתפסת כחלק ממאבק אנטי-קולוניאלי. הזיקה הפאן-איסלמית העמוקה והעובדה שישאל הייתה חלק מהספורט באסיה הביאו להתנגשות בין הערכים של אינדונזיה לבין ערכי הספורט העולמי ויצרו קונפליקטים בדמות חרם אינדונזי על הספורט הישראלי. אינדונזיה אירחה אירועי ספורט בין-לאומיים חשובים, לא הזמינה את ישראל ושילמה מחירים בזירת הספורט הבין-לאומית.

תאריכים: ישראל, אינדונזיה, הוועד האולימפי הבינלאומי, משחקי אסיה, משחקי העמים המתעוררים, חרם ספורטיבי

מדינות עושות בספורט שימוש לקידום האינטרסים שלהן, למיצוב מעמדן ולהעצמת המוניטין הבין-לאומיים שלהן. הספורט הופך כלי אסטרטגי לשימוש בכוח רך (soft power), ונראה כי היקף אירועי הספורט הבין-לאומיים שמדינות מארחות מתואם עם שינויים במדיניות החוץ שלהן, כאשר הספורט מקדם שלום, ביטחון ופיתוח בר-קיימה ברמה הגלובלית (Cornelissen, 2010; Grix & Houlihan, 2014). מאמר זה מציג את האופן שבו אינדונזיה, המדינה הרביעית בגודל אוכלוסייתה בעולם והמדינה המוסלמית הגדולה ביותר (Worldometer, n.d.), מאז נוסדה ב-1945 וקיבלה הכרה בין-לאומית ב-1949 נמנעת בשיטתיות מקשרים עם ישראל ועם הספורט הישראלי (Barton & Rubenstein, 2016).

הזכות לארח אירועי ספורט בין-לאומיים נושאת את חובתה של המדינה המארחת לאפשר לכל ספורטאי להיכנס לתחומה ולהתחרות לפי החוקה האולימפית ולפי החלטות של התאחדויות הספורט השונות לאורך השנים. עם זאת, אינדונזיה מתמודדת עשרות שנים עם שאלת אירוח ספורטאים ומשלחות מישראל, ועל פי רוב בוחרת שלא לארח את הספורט הישראלי ואף מוכנה לשלם את המחיר. מאמר זה

יעסוק בהרחבה ביחסים הבעייתיים בין אינדונזיה לישראל הבאים לידי ביטוי בתחום הספורט.

חיבור זה מתבסס על מחקר היסטורי שהתבסס על חיפוש ועל הצלבת מידע מארכיבים שונים, ובראשם הארכיב הלאומי של ישראל בירושלים, ארכיב הוועד האולימפי הבין-לאומי בלוזאן והאוסף של אייוורי בראנדג' (Avery Brundage Collection). פריטי מידע נוספים הם ספרים, מאמרים אקדמיים, מקורות עיתונאיים ואתרי אינטרנט שיחד מציגים את מערכת היחסים הבעייתית שאינדונזיה מנהלת עם הספורט הישראלי מאז אמצע המאה ה-20.

אינדונזיה והמדיניות האנטי קולוניאליסטית

אינדונזיה מאופיינת בספרות האקדמית כמעצמה אזורית (middle power) – שחקנית שאינה מעצמת-על עולמית, אך השפעתה הולכת וגוברת בזירה הבין-לאומית. אינדונזיה היא המדינה הרביעית המאוכלסת ביותר בעולם, האומה המוסלמית הגדולה ביותר והכלכלה המובילה בדרום-מזרח אסיה. היא מנהיגה את הארגון המאגד את מדינות דרום מזרח אסיה (Association of Southeast Asian Nations), היא חברה בפורום ה-G20, שחברים בו שרי האוצר ונגידי הבנקים המרכזיים של 20 כלכלות: 19 מבין הכלכלות הגדולות בעולם וכן האיחוד האירופי והאיחוד האפריקאי. אינדונזיה מנצלת את הדיפלומטיה הרב-צדדית ואת כוחה הכלכלי כדי להפגין עוצמה מדינית משמעותית ביחס למשאביה (Arifin et al., 2015; Thompson, 2015).

מדיניות החוץ של המדינה מאפשרת לה לשמור על אי-הזדהות גושית תוך עיצוב אקטיבי של נורמות בין-לאומיות (Agung, 1973). בעשור וחצי האחרונים, תחת הנהגתם של שני הנשיאים האחרונים ג'וקו וידודו (Joko Widodo) ופרבואו סוביאנטו (Prabowo Subianto), הרחיבה אינדונזיה בהתמדה את טביעת הרגל הדיפלומטית שלה (Barton & Rubenstein, 2016). עם זאת, חוקרים מציינים כי המדינה טרם מימשה את מלוא הפוטנציאל שלה כמעצמה אזורית (Adams, 2002).

השאפה האינדונזית לבסס מעמד בין-לאומי מוביל, תוך מחויבות לעולם המוסלמי, יצרה לא פעם מתחים פנימיים וחיצוניים חריפים. מתחים אלו באו לידי ביטוי מובהק בזירת הספורט הבין-לאומי, שהפכה לשדה קרב פוליטי שבו ניסתה אינדונזיה לאזן בין שאיפותיה הגלובליות לבין עמדותיה האידאולוגיות, כפי שניתן לראות כבר מימיה הראשונים.

סוקארנו, הנשיא הראשון ואבי התנועה הלאומית של אינדונזיה שהביא לעצמאותה, פעל ליצור אחדות לאומית בחברה האינדונזית הרב-תרבותית, המונה למעלה מ-600 קבוצות אתניות המפוזרות על פני אלפי איים (Arifin et al., 2015). הספורט היה אחד הכלים המשמעותיים להגשת המדיניות הלאומית שלו (Adams, 2005; Lutan, 2002), כפי שבא לידי ביטוי ביצירת "שבוע הספורט" ב-1948. מהלך זה נולד כתגובה להחלטת הוועד האולימפי הבין-לאומי שלא להתיר למדינה להשתתף במשחקים האולימפיים בלונדון באותה שנה, בטענה שאינדונזיה עדיין אינה מוכרת כישות ריבונית בעולם (Ma'mun & Mahendra, 2021).

סוקארנו הוביל מדיניות אנטי-קולוניאליסטית נחרצת, המעוגנת בתפיסה שהקולוניאליזם מנוגד לאנושיות ולצדק כפי שמופיע בפסקת הפתיחה של החוקה של אינדונזיה (Constitutional Court of Republic of Indonesia, 2015). הוא שאף שאינדונזיה תהיה קול משמעותי בסדר העולמי החדש שהתגבש לאחר מלחמת העולם השנייה. תקופה זו התאפיינה בצמיחתן של מדינות חדשות כגון הודו, פקיסטן, לבנון,

סוריה וישראל, ובהמשך בתהליך דה-קולוניזציה נרחב שהוביל לעצמאותן של מדינות רבות באפריקה (Thompson, 2015). במקביל לשינויים אלה חזה העולם בעלייתן של ארצות הברית וברית המועצות כמעצמות-על אל מול שקיעתן של בריטניה וצרפת.

בדצמבר 1954 התכנסו מדינאים מאסיה בעיר בוגור שבאינדונזיה, והחליטו לקיים באפריל 1955 את הכינוס האפרו-אסיאני בבנדונג (Agung, 1973; Miller, 1966). במפגש שהתקיים בימים 18 עד 24 באפריל 1955 השתתפו נציגים בכירים מ-29 מדינות. המטרות המשותפות כללו תמיכה בעצמאותן של סודאן וגאנה, לצד החלטה פוליטית מובהקת שלא לכלול בקבוצה האפרו-אסיאנית את ישראל, דרום אפריקה, דרום קוריאה, צפון קוריאה וטייוואן (Mortimer, 1980).

עוד הוחלט על שיתוף פעולה כלכלי, תרבותי וחברתי בין המדינות המשתתפות. המדינות הדומיננטיות בכינוס היו אינדונזיה והודו מאסיה ומצרים מאפריקה, שנשיאה גמאל עבד אל נאצר ראה במיזם חשיבות אסטרטגית רבה (Kimche, 1973). סוקארנו, שהבין את תמורות העולם בתום המלחמה, שאף להקים ברית של מדינות המאכלסות כ-75% מאוכלוסיית העולם. הוא הוביל את הברית האפרו-אסיאנית ופעל ליצירת גוש המדינות הבלתי מזדהות במסגרת ועידה שהתקיימה בבנדונג, אינדונזיה (Mackie, 2005). גוש זה גיבש מדיניות אנטי-מערבית, אשר כפועל יוצא הובילה גם לקו אנטי-ישראלי.

ארבע שנים לאחר הכינוס הראשון הרחיב סוקארנו את תחום הפעילות של הקשר האפרו-אסיאני גם למדינות אמריקה הלטינית. הקשר הזה, שהפך למושג יסוד בדוקטרינת מדיניות החוץ שלו, התבסס על הסיסמה שכל המדינות באסיה, באפריקה ובאמריקה הלטינית, לצד מדינות סוציאליסטיות וקבוצות פרוגרסיביות במדינות קפיטליסטיות, מהוות כוח אדיר המונה שני מיליארד בני אדם (Jansen, 1966). בכינוס נוסף של תנועת הסולידריות האפרו-אסיאנית בקונאקרי (Conakry) גינאה, באפריל 1960, השתתפו נציגים מ-49 מדינות ובהם גם נציגים של פליטים פלסטינים (Kimche, 1973). סוקארנו שאף ליצור סדר עולמי חדש, ולספורט היה חלק חשוב במדיניות זו. הספורט שימש זירת פעולה נוחה להגשת החזון המדיני שלו, כיוון שגם הוא התגבש בעת הזו, והיה פשוט יותר להנחיל את המדיניות בארגונים ובמוסדות שרק החלו את דרכם.

מוסדות הספורט באסיה קיימו שני מפגשים אזוריים לפני מלחמת העולם השנייה: "משחקי אסיה הרחוקה", שהתקיימו לסירוגין בין יפן, סין והפיליפינים בשנים 1913 עד 1934 (Liu, 1998), ו"משחקי מערב אסיה", שהתקיימו פעם אחת בלבד ב-1934 בדלהי, בהשתתפות ארבע משלחות בלבד – הודו, ציילון, אפגניסטן ופלשתינה. הרעיון לקיום מפגשים אלה היה של חבר הוועד האולימפי מהודו, גורו דוט סונדהי (G. D. Sondhi), שגייס למטרה זו את הברון דה קוברטן (Organizing Committee for the Ninth Asian Games, 1982; Sondhi, 1966).

הספורט באסיה והקשר לישראל במחצית השנייה של המאה ה-20

במרץ 1947 הגה המנהיג ההודי פאנדיט ג'ווארלאל נהרו (Pandit Jawaharlal Nehru) את הרעיון לקיים משחקים אזוריים לכל מדינות אסיה. הרעיון עלה בעת "כנס לקשרים באסיה" (Asian Relations Conference) בהשתתפות נציגים מאירופה, מארצות הברית וממדינות אסיה, שדנו בהרחבת העצמאות של מדינות היבשת לאחר מלחמת העולם השנייה. הנציגים מאסיה השתכנעו כי קיום משחקי אסיה יעודד את האחדות בין עמי היבשת (Sie, 1978).

הוועדה המארגנת של המשחקים הוקמה ביולי 1948. בעת המשחקים האולימפיים בלונדון 1948 כינס סונדהי את נציגי 13 המדינות מאסיה שהגיעו להשתתף במשחקים, והם הקימו את פדרציית משחקי אסיה (Asian Games Federation – AGF). נקבע כי הפדרציה תפעל לפי המתכונות של המשחקים האולימפיים ותקיים תחרות אזורית אחת לארבע שנים (Sondhi, 1966).

בפברואר 1949 התכנסו בדלהי נציגי המדינות שהשתתפו בכינוס בלונדון וייסדו רשמית את ה-AGF (Sondhi, 1966). המשחקים הראשונים נערכו בדלהי במרץ 1951 (Organizing Committee for the Ninth Asian Games, 1982). מתכונת המשחקים נשמרה והם מתקיימים מאז 1954 מדי ארבע שנים (שנתיים אחרי משחקי הקיץ האולימפיים). אינדונזיה היא אחת מ-11 המדינות שהשתתפו במשחקי היסוד, ובכך היא מהווה מדינה משמעותית במבנה הספורט של אסיה מאז, בהיותה אחת ממייסדות הספורט הבין-לאומי ביבשת.

סונדהי, שקשריו עם הספורט הציוני בפלשתינה (שהוביל מכבי ארץ ישראל) החלו עוד בזמן המנדט, ביקש להזמין את ישראל למשחקי אסיה הראשונים בדלהי. עם זאת, ראשי הוועד האולימפי הבין-לאומי ייעצו לו להימנע מכך, כיוון שבעת זו לא היה בישראל ועד אולימפי מוכר, ומעמדה של המדינה במסגרת הוועד האולימפי הבין-לאומי טרם הוברר (Mayer, 1950).

ישראל לא הוזמנה אפוא להשתתף במשחקי היסוד בדלהי. אולם לאחר צירופה לתנועה האולימפית בשלהי 1951 (Alperovich, 2008) הצטרף הוועד האולימפי של ישראל בשנת 1952 ל-AGF (Espy, 1981). ישראל שלחה שלושה ספורטאים למשחקי אסיה שנערכו במנילה בירת הפיליפינים ב-1954.

השיוך של ישראל לאסיה הגיע לאחר שנכשלה בניסיונה להשתלב במשחקי היסוד התיכון מאז נוסדו ב-1951, לאחר שלא השתתפה במשחקי היסוד באלכסנדריה. מאז היא מנועה מלהשתתף בהם בגלל האופן שבו חוקת המשחקים מנוסחת (Alperovich, 2003). ראשי הספורט מצאו באסיה פתרון לשיוך יבשתי, שכן מבחינה גיאוגרפית ישראל שייכת לאסיה ומהווה גשר יבשתי בין אסיה לאפריקה. החבירה של ישראל לאסיה הביאה לחיכוך ולמתח קבועים בין אינדונזיה לישראל ולעומות חזיתיות וקבועות בזירת הספורט האסייתית. עם זאת, משחקי 1954 – שבהם השתתפו ישראל ואינדונזיה לראשונה תחת אותה מסגרת ספורטיבית – עברו ללא קשיים פוליטיים משמעותיים.

ראשית התקריות הספורטיביות בין אינדונזיה לישראל

התקרית הראשונה אירעה ב-1957. שתי המדינות היו חלק מבית 14 שבו שיחקו מדינות אפריקה ואסיה במוקדמות טורניר גמר גביע העולם בכדורגל שנערך ב-1958 בשבדיה. אינדונזיה, ששיחקה בבית מס' 1, הוגרלה לשחק נגד טיוואן, שפרשה מההתמודדות. היריבה הבאה הייתה סין, ואינדונזיה ניצחה בהפרש של שער אחד בתום שלושה משחקים ועלתה לשלב הבא. היריבה בשלב זה אמורה הייתה להיות מאזור המזרח התיכון ואפריקה. ישראל הוגרלה לשחק נגד טורקיה, שסירבה להופיע במחאה על כך שלא שויכה לאירופה, ללא קשר לזהות היריבה. לפיכך נקבע כי אינדונזיה וישראל יצטרכו להתמודד זו מול זו. אינדונזיה סירבה להתמודד בישראל או לארח את ישראל בארצה והציעה לקיים משחק במדינה ניטרלית. פיפ"א לא קיבלה את ההצעה, וישראל הוכרזה מנצחת באופן טכני (RSSSF, n.d.). שנה לאחר מכן התרחשו שני אירועים שונים שהכריעו בהקשר של הקשרים הרעועים בין שתי המדינות בתחום הספורט. אירועים אלה הביאו את אינדונזיה להבין כי היא עלולה לשלם

מחירים כבדים בשל המדיניות שלה אל מול הספורט הישראלי, שצצה בכל פעם באמתלות שונות. באירוע הראשון קבעה התאחדות ספורט החובבים הבין-לאומית IAAF (International Amateur Athletics Federation), לימים התאחדות האתלטיקה הבין-לאומית, כי לא יתקיימו תחרויות אתלטיקה באירועים בין-לאומיים שאליהם לא יוזמנו ספורטאים מכל המדינות החברות בארגון. והסיבה לכך היא תלונתה של ישראל על אי הזמנתה למשחקי הים התיכון ב-1959 בביירות (Exeter, 1958). ארבע שנים מאוחר יותר נעשה לראשונה שימוש בקביעה זו, כאשר אינדונזיה אירחה את משחקי אסיה ה-4 בבירה ג'קרטה.

האירוע השני התרחש יממה לפני פתיחת משחקי אסיה ב-1958 בטוקיו, שבהם נרשמה הופעה ישראלית שנייה. בישיבת ה-AGF הוחלט ברוב דחוק לקיים את משחקי אסיה הרביעיים בג'קרטה. בחירה זו העלתה ספקות באשר ליכולתה של אינדונזיה לארגן משחקים בסדר גודל כזה לנוכח קשיים בפיתוח תשתיות ומחסור באמצעים כלכליים (Sie, 1978).

אינדונזיה הידקה את קשריה עם העולם הערבי, וסוקארנו השקיע מאמצים רבים בגיבוש מדינות העולם השלישי לגוש פוליטי-מדיני-כלכלי דומיננטי (המוכר גם "המדינות הבלתי מזדהות" או "הגוש השלישי"). בחזונו שאף סוקארנו שהגוש הזה יהווה משקל נגד משמעותי מול הגוש המערבי ומול הגוש הנמצא תחת השפעה סובייטית.

מדיניות זו והעובדות בשטח העלו ספקות באשר ליכולתה של אינדונזיה להזמין את כל המדינות החברות ב-AGF למשחקים ב-1962, וביניהן ישראל וטייוואן. כדי להסיר את החששות, הבטיח רדאן מאלאדי (R. Maladi), סגן נשיא הוועד האולימפי של אינדונזיה ששימש גם כשר ההסברה והספורט, כי כל המדינות החברות בארגון אכן יוזמנו.

הספקנות של הוועד האולימפי בישראל באשר להבטחותיו של מאלאדי התחזקה בעקבות דיווח שנמסר לאחר שיחה בין נציגי שגרירות ישראל בתאילנד לבין נציגי מדינה זו ב-AGF. לפי הדיווח, גם אם משתתפי משחקי אסיה ייכנסו עם אשורות של פדרציית הספורט של אסיה, אין בכך כדי להבטיח שנציגי ישראל יוכלו להיכנס לאינדונזיה (שגרירות ישראל בבנגקוק, 1960). ב-21 בנובמבר 1960 התקבל דיווח מרדיו בגדד על הודעתה הרשמית של ממשלת אינדונזיה כי ישראל לא תוזמן להשתתף במשחקים האולימפיים הבין-אסיאתיים בג'קרטה. מנהל מחלקת אסיה במשרד החוץ של ישראל, יאיר שמעוני, ציין כי על ראשי הספורט בישראל לפעול בהקדם כדי למנוע מהצהרות אלו להפוך למציאות (שמעוני, 1960).

ראשי הוועד האולימפי של ישראל שיגרו מכתב למאלאדי, וצינו בו מחד גיסא כי הם מסרבים להאמין לדיווח, ומאידך גיסא ביקשו לקבל אישור רשמי מממשלת אינדונזיה לכך שכל הספורטאים הישראלים יקבלו אשורות כניסה (ויזות) כמובטח (פנאי ויקותיאל, 1961).

הוועד האולימפי של אינדונזיה לא הגיב למכתב זה, ובעקבות השתיקה העלה הוועד האולימפי של ישראל את הסוגיה במכתב ששלח לחברי הוועד המנהל של ה-AGF. ראשי הוועד בישראל הדגישו כי הוועד האולימפי של אינדונזיה נוקט אפליה פוליטית בניגוד מוחלט לחוקת הארגון (פנאי ויקותיאל, 1961). לנוכח המצב, החליט הוועד האולימפי בישראל לערב נציגים ממדינות נוספות. באוקטובר 1961 פנה הוועד האולימפי של איראן לוועד האולימפי של אינדונזיה, לבקשת הצד הישראלי (Simri, 1984). מאלאדי השיב למזכיר הכללי של הוועד האולימפי האיראני בטענה כי:

"לקביעה שממשלתנו אינה מעוניינת שספורטאים מישראל ישתתפו במשחקי אסיה הרביעיים אין כל בסיס, שכן ממשלתנו מעולם לא הצהירה הצהרה רשמית מסוג זה" (NOC of Israel, 1962, p. 7).

הוועד האולימפי של ישראל ביקש סיוע גם מהוועד האולימפי של בלגיה (Karahi, 1961). אינדונזיה לא הגיבה לפנייה הבלגית, והוועד האולימפי של ישראל פנה לנשיא ה-AGF, הסולטן האמנגקובוואנו ה-9 (Sultan Hamengkubuwono IX), ששימש גם כסגן הנשיא השני של אינדונזיה – בבקשה לקבל ערובות לכך שישראל תוזמן למשחקים (פנאי ויקותיאלי, 1962). במקביל פנה מאלאדי לחברות ה-AGF במכתב כללי שהגיע למשרדי הוועד האולימפי של ישראל רק ב-15 במרץ 1962. במכתב זה הבהיר מאלאדי, כי אכן היו בעיות בהזמנת ישראל, אולם טען כי הן כבר נחלת העבר (NOC of Israel, 1962).

הצהרתו של מאלאדי לא הייתה נכונה. הוועדה המארגנת של משחקי אסיה הרביעיים נמנעה מלשלוח הזמנות לכל המדינות החברות בארגון בשל התנגדות משרד החוץ האינדונזי להעניק אשרות כניסה לספורטאים מישראל ומטייוואן. כדי להשקיט את חששן של חלק מהנציגויות כי הוועדה המארגנת לא תעמוד בלוחות הזמנים ובהתחייבויותיה, כונסה באפריל 1962 ישיבה שלא מן המניין של המועצה העליונה של ה-AGF בג'קרטה (Sie, 1978). בישיבה זו השתתף גם נשיא הוועד האולימפי של ישראל, יצחק פנאי, ושם נמסר למתכנסים כי בכוונת הוועדה המארגנת לשלוח הזמנות גם לישראל ולטייוואן (וולק, 1962; Sie, 1978).

יש לציין כי "השקט התעשייתי" ששידרה הוועדה המארגנת לא אפיין רק את יחסיה עם המדינות החברות ועם הוועד המנהל של הארגון (Sondhi, 1962). הוועד האולימפי הבין-לאומי (International Olympic Committee - IOC), למשל, לא קיבל כל מידע מג'קרטה במשך כל אותה תקופה, וזאת למרות חששות כבדים שהעלו ראשי התנועה האולימפית כבר בשלבי התכנון המוקדמים (Brundage, 1961, 1962a; Sondhi, 1960).

קשר השתיקה ביחס לישראל נמשך עד 24 ביולי 1962, אז הגיע לוועד האולימפי הישראלי מברק מהוועדה המארגנת. במברק הופיעה התנצלות על כך ששוגרו לישראל "יותר מדי" אשרות השתתפות, והוועדה ביקשה לקבל את האשרות העודפות בחזרה. למעשה, אשרות כאלה מעולם לא הגיעו לישראל, ולכן לא היו אשרות להחזיר. מארגני משחקי אסיה הרביעיים שלחו שני מברקים נוספים ב-31 ביולי וב-2 באוגוסט, ובהם ביקשו מהוועד האולימפי הישראלי לשלוח בהקדם את טופסי ההרשמה ופרטים על מועד הגעת המשלחת. ישראל שלחה את הפרטים הדרושים כבר ב-1 באוגוסט. התקשורת בין הצדדים נמשכה בתחילת אוגוסט, וב-8 בחודש שוגר מישראל מברק המודיע רשמית כי אשרות ההשתתפות לא הגיעו ליעדן.

הוועד האולימפי של ישראל יידע את נשיא הוועד האולימפי הבין-לאומי (IOC) אייוורי בראנדג', את נשיא ה-IAAF הלורד אקסטר, ואת נשיאי פי"א ופדרציית השחייה הבין-לאומית (FINA) בדבר ההתעלמות האינדונזית (NOC of Israel, 1962). נוסף על כך ביקשה ישראל משגרירות אינדונזיה ברומא להעניק 44 אשרות כניסה לנציגי המשלחת (ספורטאים ומלווים). בתחילה הסכים השגריר האינדונזי להעניק את הוויזות, אך מאוחר יותר חזר בו. גם פניות לוועדה המארגנת בבקשה לאפשר לשגרירות ברומא להנפיק את הוויזות – לא נענו.

בצעד אחרון לפני פקיעת הזמן טס הנשיא התורן של הוועד האולימפי הישראלי, שלום זיסמן, למשרדי פי"א בציריך וניסה ליצור קשר טלפוני עם ג'קרטה, אך לא

נענה. בעקבות דיווחיו של זיסמן לוועד האולימפי בתל אביב, הוחלט כי נציגי ישראל לא ייצאו למסע ללא אשרות כניסה מובטחות. החלטה זו התבררה כנכונה, שכן נציג הוועד האולימפי של טייוואן, שניסה להגיע לג'קרטה ללא אשרה, הועלה עם נחיתתו על מטוס והוחזר לבנגקוק (Sie, 1978).

ההתעלמות של הוועדה המארגנת נמשכה לא רק ביחס לישראל, אלא גם ביחס לוועד האולימפי הבין-לאומי, עובדה שעוררה תמיהה אצל הנשיא בראנדג'י. חוסר הידיעה על הנעשה בג'קרטה הביא אותו להחלטה כי אין להתיר את הנפת הדגל האולימפי במשחקים. הנהגת ה-IAAF החליטה לדבוק בהחלטת סטוקהולם – שהתקבלה בעקבות תלונת ישראל במשחקי הים התיכון – ולהחיל אותה גם במקרה הנוכחי של אפליה נגד ישראל וטייוואן. במברק שנשלח ב-15 באוגוסט 1962 התבקש המשקיף של ה-IAAF למשחקים, ד"ר ק' אסאנו (K. Asano) מיפן, להודיע לוועדה המארגנת על הסרת החסות של הארגון מהמשחקים (Sondhi, 1962).

ב-21 באוגוסט נשלח למאלאדי מברק המודיע על אי-הגעת ישראל למשחקים עם העתקים לסונדהי ולוועדים האולימפיים של יפן ותאילנד (NOC of Israel, 1962). באותו יום התכנסו המדינות החברות ב-AGF בג'קרטה, פרט לנציגי ישראל וטייוואן שלא קיבלו אשרות כניסה. סונדהי, כנציג הוועד האולימפי הבין-לאומי, החל לארגן את המדינות לתמיכה בביטול המשחקים לנוכח הסרת החסות של ה-IAAF. היוזמה לביטול המשחקים לא צלחה, ובגיבוי ה-IAAF הוחלט לאפשר את קיום התחרויות תחת שם חלופי. בשל כך הועלתה הצעה שלפיה לא יתקיימו התחרויות בשם "משחקי אסיה ה-4", אלא בשם "משחקי ג'קרטה" (Sie, 1978, p. 284). במקביל למאמציו של סונדהי, הודיע המזכיר הכללי של פדרציית הרמת המשקולות הבין-לאומית, אוסקר סטייט (Oscar State), שנכח בג'קרטה, כי אם ישראל וטייוואן אינן מורשות להתחרות, הוא מסיר את ההיתר לקיים תחרויות בענף זה (Sondhi, 1962).

ראשי הוועדה המארגנת לא קיבלו את הצעתו של סונדהי לשינוי השם, אך הוא עמד בתוקף על כך שהמשחקים אינם יכולים להתחיל במתכונת של "משחקי אסיה" ללא מתן אפשרות לספורטאים מישראל ומטייוואן להתחרות בהם. ב-22 באוגוסט הוחלט בישיבת הוועד המנהל של ה-AGF לבקש משר החוץ של אינדונזיה לאשר אשרות כניסה לנציגי ישראל וטייוואן, אך הוא עיכב את תשובתו (Sondhi, 1962).

ניסיונות הדחייה של האינדונזים צלחו. החלטה מעשית לא התקבלה עד לטקס הפתיחה שנערך ב-24 באוגוסט 1962, ולאחריו סירב נשיא פדרציית משחקי אסיה להמשיך בדיונים בשאלת הוויזות. יום למחרת פנה מזכ"ל הוועד האולימפי הבין-לאומי, אוטו מאייר, לבראנדג'י בבהילות: "אני מקבל שיחות טלפון מישראל, ממיןכן (גיונס), מהעיתונות וכו' על הסירוב להעניק ויזות למשחקי אסיה. אנחנו חייבים בהחלט להתערב, אחרת הפוליטיקה בספורט תאכל אותנו" (Mayer, 1962a).

הוועד האולימפי הבין-לאומי לא הספיק להתערב בזמן, כיוון שסונדהי כינס בחדרו במלון חברים בהנהלת פדרציית הספורט של אסיה. לישיבה זו, שהתקיימה ב-26 באוגוסט, הוזמנו גם נציגים מאינדונזיה, אך הם לא הגיעו. בישיבה הוחלט כי מכיוון שישראל מוחרמת, לא ניתן לקרוא לאירוע "משחקי אסיה ה-4", ואם המארגנים מעוניינים להמשיך בקיומו, יהיה עליהם לשנות את שמו (Sondhi, 1962). יש לציין כי בישיבה זו טרם התקבלה החלטה רשמית על שם חלופי (כגון "משחקי ג'קרטה").

עוד התפרסם כי ההתאחדות הבין-לאומית להרמת משקולות והתאחדות הכדורסל הבין-לאומית אינן מתירות את קיום התחרויות בג'קרטה, ולכן בוטלו תחרויות הכדורסל והרמת המשקולות באירוע (Sie, 1978). נוסף על כך, המשלחת

היפנית הודיעה כי תמשיך להשתתף במשחקים רק בתנאי שישונה שמם (Sondhi, 1962).

ב-28 באוגוסט הוחלט בדיון שנערך עם ראש המשלחת היפנית ועם ראשי התאחדות הרמת המשקולות הבין-לאומית לשנות רשמית את שם המשחקים (Sondhi, 1962). מאייר מיהר לבשר על כך לבראנדג' ודיווח כי לאירוע נקבע שם חדש – "משחקי ג'קרטה" (Mayer, 1962b).

למוחרת התכנסה מליאת ה-AGF כאשר על סדר היום עמד נושא שינוי השם. באותו יום שיגר בראנדג' בקשה ללורד אקסטר, בתפקידו כנשיא ה-IAAF, לפתוח בבדיקת האירועים בג'קרטה. בראנדג' הדגיש כי יש למנוע מהספורט להפוך לכלי במלחמה הקרה, וציין באזהרתו כי "כעת מדובר בטייוואן וישראל, אבל זה יכול להיות מחר כל מדינה אחרת" (Brundage, 1962).

בעוד בראנדג' עוסק בפוליטיזציה של הספורט הבין-לאומי, הפך סונדהי לאישיות בלתי רצויה באינדונזיה. ב-3 בספטמבר נערכה הפגנה נגד סונדהי, ובמהלכה הרסו הפורעים את המלון שבו שהה ואת שגרירות הודו מתוך סברה מוטעית כי הוא מסתתר בה. לאחר שהחליף מספר מקומות מסתור, הוברח סונדהי אל מחוץ לגבולות המדינה (Sie, 1978). המשחקים עצמם נעלו ב-4 בספטמבר, לא לפני שהאינדונזים הפנו את זעמם כלפי המשלחת ההודית, שנתפסה כיעד חלופי להתקפה לאחר עזיבתו של סונדהי (Hanna, 1962).

העיתונות הבין-לאומית והמקומית דיווחה בהרחבה על האירועים הסוערים בג'קרטה (נאטאראיאן, 1962). בראנדג' פנה לחברי הוועד המנהל של ה-IOC – סונדהי (הודו), ריוטארו אזומה (Ryotaro Azuma) מיפן וחורחה ב' וארגאס (Jorge B. Vargas) מהפיליפינים – ותהה אם התנועה האולימפית יכולה להרשות לעצמה להתעלם מהמצב. הוא הוסיף ושאל: "האם עדיף שלא להשעות את הוועד האולימפי של אינדונזיה? זה עשוי להבהיר לעולם את דעתה של התנועה האולימפית ביחס להתערבות פוליטית בספורט, ויהיו לכך השפעות מועילות" (Brundage, 1962c).

סונדהי חיבר מסמך מפורט של 40 עמודים על אירועי המשחקים ועל היחס שקיבל מהוועדה המארגנת. בראנדג' קיבל דיווחים נוספים מהוועדים האולימפיים של יפן והודו, ובעקבותיהם ביקש מאייר מהוועד האולימפי האינדונזי להציג את גרסתו לאירועים (Mayer, 1962c). כעבור כחודש הגיעו נציגי הוועדה המארגנת למטה ה-IOC בלואזן והציגו את עמדתם בפני מאייר ומוחמד טאהר פאשה ממצרים. מאייר ציין כי קיימות סתירות בין הדיווחים, והודיע כי טאהר פאשה ילמד את החומר לקראת ישיבת הוועד המנהל. עוד בטרם התכנס הוועד הצהירה פדרציית השחייה הבין-לאומית (FINA), כי היא אינה מכירה בתחרויות השחייה, כדור המים והקפיצות למים שהתקיימו בג'קרטה, וזאת בשל האפליה שננקטה נגד ישראל וטייוואן (Ritter, 1962).

הוועד האולימפי של אינדונזיה החל לחשוש מעונש כבד שיוטל עליו בדיון הוועד המנהל, ולכן שיגר לנשיא ה-IOC, אייוורי בראנדג', הזמנה לבקר בג'קרטה – הזמנה שהוא דחה (Brundage, 1962d). הוועד המנהל של הוועד האולימפי הבין-לאומי (IOC) התכנס לדון בסוגיית המשחקים האזוריים – משחקי הים התיכון ומשחקי אסיה בג'קרטה – ב-7 בפברואר 1963 בלואזן, וביום למחרת התכנס הוועד המנהל עם נציגי התאחדויות הספורט הבין-לאומיות.

בימי הדיונים התקבלו שתי החלטות מרחיקות לכת. ההחלטה הראשונה התקבלה בישיבת הוועד המנהל ב-7 בפברואר ונגעה ישירות לאירועים בג'קרטה: ברוב

של חמישה קולות מול אחד נקבע כי הוועד האולימפי של אינדונזיה יושעה מה-IOC לתקופה בלתי מוגבלת (International Olympic Committee, 1963a). ההחלטה השנייה התקבלה בעקבות דרישת ישראל וה-IAAF בהקשר של משחקי הים התיכון והחלטת סטוקהולם מ-1958. החלטה זו קבעה כי חסות אולימפית וחסות של התאחדויות הספורט יוענקו רק למדינות המבטיחות להזמין את כל המדינות המשתייכות לאותו אזור גיאוגרפי, וכי לא יתקיימו משחקים אזוריים ללא חסות אולימפית. כלל זה הופעל הלכה למעשה במקרה של ג'קרטה (International Olympic Committee, 1963b).

שבוע מאוחר יותר שיגר הוועד האולימפי של אינדונזיה מברק ל-IOC ובו הודיע על החלטת אינדונזיה לפרוש מהתנועה האולימפית, תוך הטחת האשמה כי התנועה נוקטת אימפריאליזם מערבי (International Olympic Committee, 1963b). כתוצאה מכך, אינדונזיה לא הופיעה במשחקים האולימפיים בטוקיו 1964 – הראשונים שהתקיימו ביבשת אסיה – אך שבה להשתתף במשחקים העוקבים ב-1968.

משחקי גאנפ'ו (Games of New Emerging Forces – GANEFO)

השעיית אינדונזיה מהתנועה האולימפית ב-1963 הביאה לכך שהנשיא סוקארנו החליט ליישם את מאבקו בעולם המערבי באמצעות הקמת תנועת ספורט מתחרה לתנועה האולימפית. סוקארנו ראה בתנועה האולימפית כלי ליישום הקולוניאליזם המערבי מחוץ לאירופה ולצפון אמריקה. ב-29 באפריל 1963 הודיע הנשיא האינדונזי לעולם על לידתה של תנועת GANEFO (Games of New Emerging Forces) – "משחקי העמים המתעוררים", שהוקמו כמחאה אינדונזית כלפי התנועה האולימפית ומוסדות הספורט, שצידדו למעשה בישראל על כך שנמנעה מלהשתתף בג'קרטה. משחקי GANEFO היו הביטוי הספורטיבי האנטי מערבי של מדינות הגוש השלישי, והמובילות של הארגון היו אינדונזיה ומצרים. עיקרי התנועה התבססו על החלטות ועידת היסוד, וביניהם:

1. המשחקים מבוססים על רוח ועידת בנדונג ועל הערכים האולימפיים; מטרתם הגברת מעורבות הנוער במדינות המתעוררות וקידום הידידות והשלום בעולם.
 2. המשחקים יתקיימו לראשונה במחצית נובמבר 1963 בג'קרטה.
 3. המשחקים יערכו אחת לארבע שנים (Sie, 1978).
- עם ההודעה על הקמת GANEFO החלו מייד ההכנות למשחקים הראשונים. הזמנות נשלחו למדינות רבות שהיו מאוגדות בקשר האפרו-אסיאתי, למדינות אמריקה הלטינית ולמדינות נוספות שתמכו בפעילותו של סוקארנו. יפן, מארחת המשחקים האולימפיים ב-1964, סברה כי אין בהקמת התנועה החדשה סיבה מספקת למנוע מאינדונזיה השתתפות במשחקי טוקיו (Sondhi, 1963). גם חבר ה-IOC ממצרים אחמד טוני (Ahmed Tuni) סבר, כי הוועד האולימפי של אינדונזיה אינו צריך להיענש. טוני נסע לג'קרטה, השתתף בטקס הקמתה של GANEFO וניסה להסביר לבראנדג' את היתרונות הגלומים בתנועת הספורט החדשה (Tuni, 1963). בראנדג' לא השתכנע וציין במכתב תשובה כי "שמענו מג'קרטה הצהרות שמכנות את התנועה האולימפית אימפריאליסטית" (Brundage, 1963).

ההכנות לקיום המשחקים הראשונים של GANEFO נמשכו, וככל שהתקרב מועד קיומם, התבררה לוועד האולימפי הבין-לאומי (IOC) מטרתו האמיתית של סוקארנו. סונדהי הסביר לבראנדג' כי בהקמת התנועה נוהגת אינדונזיה בגזענות (Sondhi, 1963). משחקי GANEFO התקיימו בין ה-10 ל-22 בנובמבר 1963.

בג'קרטה, בהשתתפות כ-3,000 ספורטאים מ-48 מדינות. המימון העיקרי למשחקים הגיע מסיין, שלא הייתה חברה בתנועה האולימפית באותה עת (Agung, 1973). הוועד האולימפי הבין-לאומי עקב מקרוב אחר הנעשה באינדונזיה ואחר התפתחותה של תנועת GANEFO (International Olympic Committee, 1964a). בכינוס ה-62 של ה-IOC באינסברוק, כחצי שנה לפני המשחקים האולימפיים בטוקיו, הסביר בראנדג' לחברי הוועד את מהות משחקי GANEFO. הוא הוסיף כי נשיא אינדונזיה הגיע לביקור בטוקיו וביקש להתיר לארצו להשתתף במשחקים האולימפיים – צעד שבראנדג' תמך בו מתוך רצון לפתור את סוגיית קיום המשחקים המתחרים (International Olympic Committee, 1964b). הפשרת היחסים בין ה-IOC לאינדונזיה נמשכה, ובישיבת הוועד המנהל מיוני 1964 החליטו הנוכחים פה אחד להודיע לאינדונזיה על הסרת הסנקציות נגדה ועל הנכונות להזמין למשחקי טוקיו (International Olympic Committee, 1964c). הוועד האולימפי של אינדונזיה אישר במברק את קבלת ההודעה על הסרת הסנקציות (National Olympic Committee of Indonesia, 1964), ובעקבות זאת הורה מאייר לוועד האולימפי של יפן לשלוח הזמנה רשמית לאינדונזיה להשתתף במשחקים (Mayer, 1964).

למרות המחווה של הוועד המנהל לא התכוונה אינדונזיה להגיע לטוקיו ואף ניסתה לארגן חרם של מדינות ערב על המשחקים (Brundage, 1964a). ניסיון זה לא צלח; אפילו עיראק, שהודיעה בתחילה על חרם במחאה על השעיית אינדונזיה, חזרה בה והשתתפה במשחקים לאחר פרסום החלטת הוועד המנהל ("Iraq Will Now Take Part", 1964).

אינדונזיה לא השתתפה במשחקי טוקיו, ובכך אותתה לראשי הוועד האולימפי הבין-לאומי (IOC) כי סוקארנו אינו מתכוון לשתף עימם פעולה. בראנדג' הבין כי מצב זה עלול להוביל למאבק שיחליש את כוחה של התנועה האולימפית, כפי שכתב: "אם ברצוננו לשמור על העולם האולימפי מאוחד, עלינו למנוע מ-37 המדינות האפריקאיות הללו להיגרר למחנה של GANEFO, דבר שעלול לקרות בקלות. פקינג (בייג'ינג, ע.א), סין, פעילה מאוד כעת באפריקה" (Brundage, 1964b; Espy, 1981, pp. 84, 88–89). בדבריו התייחס בראנדג' ל-37 מדינות אפריקה ששוחררו בתקופה זו מעול הקולוניאליזם והיו חלק מהברית האפרו-אסיאנית ש-GANEFO היה הביטוי הספורטיבי שלה.

תנועת GANEFO קיימה משחקים למדינות אסיה המסונפות אליה בפנום פן (Penh Phnom) קמבודיה, בשנת 1966. אירוע זה נערך כתחרות מקבילה למשחקי אסיה שארגן ה-AGF בבנגקוק באותה שנה. במשחקי GANEFO השתתפו 15 מדינות, שרובן לא היו חברות ב-AGF וביניהן גם נציגות של "פלסטין הערבית" (Sie, 1978). לאחר סיום המשחקים קיבל ה-IOC עדכונים שלפיהם קיום משחקי GANEFO המתוכננים בקהיר ב-1967 מוטל בספק (Brundage, 1966). בישיבת הוועד המנהל שנערכה במקסיקו סיטי באוקטובר 1966, ציין בראנדג' את הסבירות הגבוהה שהמשחקים בקהיר אכן לא יצאו לפועל (International Olympic Committee, 1966).

ממשלת מצרים הודיעה כי אין באפשרותה לקיים את המשחקים בגלל בעיות כלכליות והתפתחויות פוליטיות, שנבעו בעיקרן מההכנות לקראת מלחמה עם ישראל ומהשלכותיה (מלחמת ששת הימים) (Kanin, 1981). ממשלת סין לא רצתה גם היא לארח את המשחקים, כיוון שמאו טסה-טונג לא ראה עוד בחזית הבין-לאומית את

היעד המרכזי של סין, אלא התמקד בפנים המדינה כחלק ממהפכת התרבות הגדולה שהתחוללה בסין באותה תקופה (Kolatch, 1972).

גם אבי המשחקים, נשיא אינדונזיה סוקארנו, כבר לא היה בזירה הבין-לאומית לאחר שסוהארטו (Suharto) הדיח אותו בשנת 1967. הלהט של מהפכת הספורט של הארצות המתפתחות התפוגג ומשחקי GANEFO חדלו מלהתקיים; הוועד האולימפי של אינדונזיה קם מחדש ב-1967 והורשה להשתתף במשחקי מקסיקו סיטי ב-1968 (Kanin, 1981). נוסף על כך, ישראל סיימה את דרכה בספורט האסייתי ב-1982 עם הקמת מועצת הספורט האולימפי של אסיה (Olympic Council of Asia), שהחליפה את ה-AGF. ישראל לא הזמנה להיות חלק מהגוף החדש, ובכך פוטנציאל ההתנגשות בין אינדונזיה לישראל בתחום הספורט הצטמצם משמעותית. במשך יותר מעשור היה הספורט הישראלי ללא שיוך יבשתי, עד אשר צורף להתאחדות הוועדים האולימפיים של אירופה ב-1994.

יחסי הספורט עם יציאת ישראל מאסיה

סוהארטו, שתפס את השלטון, שלט במדינה עד 1998 (עידן "הסדר החדש"). לאחר מכן החל עידן של רפורמה פוליטית במדינה. אינדונזיה החלה בהליך דמוקרטיזציה, והתמורות התבטאו בתחומי החיים השונים בכלל ובספורט בפרט (Secretariat of the Cabinet of the Republic of Indonesia, 2021). הנשיא הראשון בעידן הדמוקרטי בשנים 1999–2001, עבדורחמן וחיד, חתר לקיים קשרים ישירים עם ישראל אך נבלם על ידי האופוזיציה (אלירז, 2024).

אינדונזיה המשיכה בתהליך הדמוקרטי ופנתה מחדש להשתמש בספורט ככלי לביסוס מעמדה באזור. בתקופה הנדונה אירחה אינדונזיה אירועי ספורט משמעותיים, ובראשם משחקי אסיה שהתקיימו בג'קרטה ב-2018. עבור המארחים, משחקים אלו היוו "קריאת כיוון" לעולם הספורט, המעידה על כך שאינדונזיה ערוכה להפוך למעצמת ספורט יבשתית ביבשת המאוכלסת בעולם.

קשרי הספורט עם ישראל ידעו מספר אירועים בתחילת המאה ה-21: אי הגעה לטורניר טניס במסגרת גביע הפדרציה שנערך בתל אביב ב-2006; ולעומת זאת, שתי פתיחות נקודתיות שבהן אפשרה אינדונזיה לספורטאים מישראל להשתתף בתחרויות בין-לאומיות בתחומה. הראשונה הייתה של שחקן הבדמינטון, מישה זילברמן, באליפות העולם ב-2015 (אשר אולץ להתחרות ללא סממנים ישראליים וללא דגל הלאום, והודח בסיבוב הראשון), והשנייה הייתה השתתפות נבחרת הרכיבה על אופניים בוולודרום בפברואר 2023, שם זכה הרוכב מיכאל יעקובלב במדליית הארד ועלה על הפודיום עם מדי נבחרת ישראל (אהרונ, 2023). אירוח ספורטאים בענפים אישיים אלו היווה סטייה מהגישה שהייתה נהוגה באינדונזיה במשך עשרות שנים ביחס לספורטאים מישראל. ייתכן שהסיבה לכך היא שמדובר היה באירועים בעלי פרופיל תקשורתי נמוך יחסית, שכן החזרה למדיניות האנטי-ישראלית הייתה מהירה ביותר.

התאחדות הכדורגל העולמית (FIFA) העניקה ב-2019 לאינדונזיה את הזכות לארח את טורניר גמר גביע העולם בכדורגל עד גיל 20 – טורניר הכדורגל הבין-לאומי הראשון על אדמת מדינת הענק (מונדיאליטו). הטורניר אמור היה להתקיים ב-2021, אך נדחה ל-2023 בשל מגפת הקורונה. נבחרת הנוער של ישראל סיימה במקום השני באליפות אירופה בשנת 2022, ובכך הביטיחה את השתתפותה כאחת הנציגות של אירופה בטורניר הגמר העולמי ב-2023. מרגע העפלתה של ישראל התעוררו שאלות בדבר נכונותה של אינדונזיה לאפשר לנבחרת להשתתף בטורניר. אינדונזיה, שכבר

נענשה בעבר בגין חרם על הספורט הישראלי, הייתה יכולה ללמוד גם משכנתה בעלת הרוב המוסלמי, מלזיה. ב-2019 הפקיע הוועד הפאראלימפי הבין-לאומי (IPC) ממלזיה את הזכות לארח את אליפות העולם בשחייה, וזאת בשל סירוב הממשלה להזמין את ספורטאי ישראל (International Paralympic Committee, 2019).

על אף ההשקעה הרבה בהכשרת והקמת שישה אצטדיונים, מנהיגים שונים באינדונזיה – ובראשם מושל האי באלי שאמור היה לארח חלק מהמשחקים – נצמדו לתפיסה שישיראל היא מדינה קולוניאליסטית, ולפיכך לא ניתן לארח בהתאם לחוקת המדינה. במקביל נערכו הפגנות באתרים שונים ברחבי המדינה נגד הכוונה לארח את הנבחרת הישראלית (מערכת ספורט היום, 2025). למרות אי-הוודאות פעל משרד החוץ של ישראל כדי לאפשר לאוהדים ישראלים להגיע לאינדונזיה, כפי שמתחייב מכל מדינה המארחת טורניר בין-לאומי גדול (וילדאו, 2023). ראשי פיפ"א ניהלו קשר ישיר עם השלטונות ועם התאחדות הכדורגל של אינדונזיה בנוגע לאירוח של ישראל בטורניר גביע העולם עד גיל 20. לאחר שנכשלו במאמצים לשכנעם – מאמצים שכללו גם הטלת סנקציות כספיות – הודיעה פיפ"א ב-29 במרץ 2023 כי הטורניר לא יתקיים באינדונזיה. בהודעתה הרשמית הבהירה פיפ"א כי החליטה, בשל הנסיבות הנוכחיות, להסיר את אינדונזיה כמארחת של גביע העולם עד גיל 20 לשנת 2023 (FIFA, 2023a).

הפקעת הטורניר מאינדונזיה הובילה לכך שהנבחרת המקומית הודחה מהטורניר שהתקיים לבסוף בארגנטינה (אינדונזיה העפילה כמארחת, ועם ביטול האירוח נגרעה מהטורניר החלופי). בעקבות המהלך ספגה אינדונזיה נזק ספורטיבי ותדמיתי כבד, כאשר לראשונה בתולדות המדינה יצאו חברי נבחרת הנוער הצעירה בפומבי ובאופן חסר תקדים נגד החלטת הדרג הפוליטי. חלוץ הנבחרת, הוקי קראקה (Hokky Caraka), פנה ישירות ברשתות החברתיות למושל שהוביל את החרם וכתב: "אנחנו יודעים שהעתיד שלך מובטח והקריירה הפוליטית שלך בטוחה, אבל מה איתנו? ניסינו לבנות עתיד, וברגע אחד הרסת לנו את חלום החיים". שחקן הנבחרת רובני תסנים (Rabbani Tasnim) הצטרף לביקורת ופרסם פוסט זועם: "האם אתם מרוצים שהרסתם את החלום הגדול שלנו?" (Suhenda, 2023).

נוסף על כך, אינדונזיה ספגה נזק כלכלי: עלות הקמת האצטדיונים ושיפוצם נאמדה בכ-55 מיליון דולר, עשרות אלפי משרות של נותני שירותים אבדו בבת אחת (נזק של כ-1.5 מיליון דולר באובדן הכנסות ישיר), ונגוז הצפי לאירוח של שני מיליון צופים בשישה אצטדיונים לאורך 22 ימי הטורניר – הכנסה פוטנציאלית של כ-248 מיליון דולר (de Guzman, 2023). פיפ"א פיצתה את אינדונזיה בהמשך ואפשרה לה לארח את אליפות העולם עד גיל 17 בשנת 2023, לאחר שפרו לא עמדה בתנאי האירוח (FIFA, 2023b, 2023c). אך היה זה טורניר שחשיבותו הספורטיבית והבין-לאומית פחותה בהרבה.

חודשים ספורים לאחר שאינדונזיה נענשה על אי הזמנת ישראל לטורניר הכדורגל, היא ביטלה גם את אירוח "משחקי החוף" (World Beach Games) - אירוע בין-לאומי אשר נערך על ידי התאחדות הוועדים האולימפיים הלאומיים (Association of National Olympic Committees - ANOC), והיה אמור להתקיים בבאלי. ספורטאים מ-100 מדינות, כולל מישראל, אמורים היו להתחרות באירוע, אך הוא בוטל חודש בלבד לפני טקס הפתיחה. אף שהסיבה הרשמית שניתנה הייתה אי-העברת התקציב הממשלתי שהובטח, הגעתה הצפויה של המשלחת

מישראל נתפסה כגורם המכריע שהוביל את המארחים להודיע על ביטול האירוע (CNN, 2023).

סיכום

מדיניותה של אינדונזיה כלפי זירת הספורט הבין-לאומית חושפת מתח מובנה ומתמשך בין שאיפותיה לבסס את מעמדה כמעצמה אזורית (middle power) משפיעה לבין מחויבותה האידאולוגית הנוקשה לעקרונות חוקתה מ-1945, המדירה מדינות שנתפסות כקולוניאליסטיות. לאורך השנים התאפיינה גישה זו בחוסר פרגמטיות פוליטית מול מוסדות הספורט הגלובליים, ובאה לידי ביטוי חריף בכל פעם שהמדינה ביקשה לארח אירועים בין-לאומיים שבהם השתתפה או שאליהם העפילה מדינת ישראל. מאז שנות החמישים של המאה הקודמת הנהגת המדינה וראשי הספורט המקומי קיבלו החלטות מודעות להדיר את הספורט הישראלי, תוך הבנה ברורה כי הפרת תקנוני ארגוני הגג האולימפיים והאיגודים הבין-לאומיים תגרור סנקציות ועונשים כבדים.

מאמר זה הציג רצף כרונולוגי של אירועי החרמה שיטתיים, המשרטטים את האופן שבו התמודדה מערכת הספורט הבין-לאומית עם האפליה הפוליטית באינדונזיה: ראשית, במניעת התמודדות מול נבחרת ישראל בכדורגל במוקדמות גביע העולם ב-1957; שנית, בעימות המדיני החריף סביב משחקי אסיה הרביעיים ב-1962, שגרר את השעייתה של אינדונזיה מהוועד האולימפי הבין-לאומי ומנע את השתתפותה במשחקים האולימפיים בטוקיו 1964; ולבסוף, בעת המודרנית, עם הפקעת הזכות לאירוח טורניר גמר גביע העולם בכדורגל עד גיל 20 (המונדיאליטו) בשנת 2023. החרמות הללו פגעו במישרין בראש ובראשונה בספורטאים המקומיים, שנמנע מהם לממש את הפוטנציאל המקצועי ולהתחרות מול הקהל הביתי, ובמוניטין של אינדונזיה, שמנסה לבסס את מעמדה באמצעות אירוח אירועי ספורט בין-לאומיים משמעותיים.

זירת הספורט שימשה עבור ג'קרטה כמנוף פוליטי ודיפלומטי לביצור כוחה הגיאופוליטי. בשנות השישים התמקדו העימותים בתוך יבשת אסיה, שבה לקחה אינדונזיה חלק מרכזי בהובלת החרם הערבי-אסיאתי שהוביל בסופו של דבר לסילוקה הרשמי של ישראל מהספורט היבשתי ב-1982. אולם, הדפוס הפוליטי לא נעלם עם יציאת ישראל מאסיה. הוא עבר לזירה הגלובלית, כאשר אינדונזיה ביקשה למצב את עצמה כמדינת ענק מארחת, אך נותרה מוכנה לשלם מחירים כלכליים ותדמיתיים כבדים כדי לדבוק ברטוריקה האנטי-קולוניאליסטית שלה ולהחרים את ישראל שנתפסת בעיניה כדוגמה למדינה קולוניאליסטית. זהו מקרה חריג ויוצא דופן של חרם פוליטי מתמשך בעולם הספורט למרות היעדרו של סכסוך ישיר בין הצדדים.

מקורות

- אהרונ, א' (2023, 25 בפברואר). היסטוריה באינדונזיה : מדליית ארד לרוכב אופני המסלול מיכאל יעקבלב. *ישראל היום*.
<https://www.israelhayom.co.il/sport/other-sports/article/13735174>
- אלירז, ג' (2024, 27 באוגוסט). תפוח אדמה לוחט בפוליטיקה ובשיח באינדונזיה - ביקור משלחת בישראל. *זמן ישראל*.
<https://www.zman.co.il/515037/popup>
- וולק, ש' (1962, 2 במאי). יו"ר הוועד האולימפי בישראל ערך ביקור רשמי באינדונזיה. *הארץ*, עמ' 4.
- וילדאן, ל' (2023, 21 במרץ). למרות המחאות והאיומים : משרד החוץ פועל לאפשר לישראלים להגיע למונדיאליטו באינדונזיה. *כאן 11*.
<https://www.kan.org.il/content/kan-news/politic/218767/>
- מערכת ספורט היום (2025, 25 במרץ). דיווח באינדונזיה : פיפ"א שוקלת להעביר את המונדיאליטו ליעד אחר בגלל ישראל. *ישראל היום*.
<https://www.israelhayom.co.il/sport/israeli-soccer/article/13868722>
- נאטאראיאן, ס' (1962, 5 בספטמבר). ביקורת על ממשלת ניהרו בעיתונות ההודית על עמדתה המתחמקת בעניין משחקי אסיה. *הארץ*.
- פנאי, א' ויקותיאלי, י' (1961, 15 במרץ). [מכתב אל ר' מאלאדי] *Jeux Asiatiques*. ארכיון הוועד האולימפי הבין-לאומי (IOC), לוזאן, שווייץ.
- פנאי, א' ויקותיאלי, י' (1961, 31 במאי). [מכתב אל הוועד המנהל של AGF] *Jeu Asiatiques*. ארכיון הוועד האולימפי הבין-לאומי (IOC), לוזאן, שווייץ.
- פנאי, א' ויקותיאלי, י' (1962, 8 בפברואר). [מכתב לסולטן האמנגקובוואנו ה-9] *Jeux Asiatiques*. ארכיון הוועד האולימפי הבין-לאומי (IOC), לוזאן, שווייץ.
- שגרירות ישראל בבנגקוק. (1960, 5 באוגוסט). [מכתב אל משרד החוץ בירושלים]. ארכיון המדינה (ISA) חצ/11/2624.
- שמעוני, י' (1960, 22 בנובמבר). [מזכר אל המחלקה למוסדות תרבות בין-לאומיים במשרד החוץ]. ארכיון המדינה (ISA) חצ/11/2624.
- Adams, I. C. (2002). Pancasila: Sport and the building of Indonesia—Ambitions and obstacles. *The International Journal of the History of Sport*, 19(2–3), 295–318. <https://doi.org/10.1080/714001711>
- Agung, I. A. (1973). *Twenty years Indonesian foreign policy 1945-1965*. Mouton.

- Alperovich, A. (2003). Israel and the Mediterranean Games. In G. Eisen, H. Kaufman, & M. Lämmer (Eds.), *Sport and physical education in Jewish history* (pp. 40–47). Wingate Institute.
- Alperovich, A. (2008). Israel in der Olympischen Bewegung. [Doctoral dissertation, Deutsche Sporthochschule Köln].
- Alperovich, A. (2012). *Israel in der Olympischen Bewegung* [Israel in the Olympic movement]. Academia Verlag.
- Arifin, E. N., Ananta, A., Utami, D. R. W. W., Handayani, N. B., & Pramono, A. (2015). Quantifying Indonesia's ethnic diversity: Statistics at national, provincial, and district levels. *Asian Population Studies*, 11(3), 233–256.
<https://doi.org/10.1080/17441730.2015.1090692>
- Asian Games Federation. (1954). *Asian Games Federation rules*.
- Barton, G., & Rubenstein, C. L. (2016). Indonesia and Israel: A relationship in waiting. *Jewish Political Studies Review*, 17(1/2), 157–170.
- Brundage, A. (1961, August 12). [Letter to Otto Mayer]. Avery Brundage Collection (A.B.C.), Box 48.
- Brundage, A. (1962a, April 11). [Letter to G. D. Sondhi]. *Jeux Asiatiques*, IOC Archive, Lausanne, Switzerland.
- Brundage, A. (1962b, August 29). [Letter to Lord Exeter]. Avery Brundage Collection (A.B.C.), Box 54.
- Brundage, A. (1962c, September 14). [Letter to R. Azuma, G. D. Sondhi, and J. B. Vargas]. *Jeux Asiatiques*, IOC Archive, Lausanne, Switzerland.
- Brundage, A. (1962d, December 22). [Letter to R. Maladi]. Avery Brundage Collection (A.B.C.), Box 133.
- Brundage, A. (1963, May 25). [Letter to Ahmed Tunj]. Avery Brundage Collection (A.B.C.), Box 64.
- Brundage, A. (1964a, September 5). [Letter to G. D. Sondhi]. Avery Brundage Collection (A.B.C.), Box 63.

- Brundage, A. (1964b, November 28). [Letter to Lord Exeter]. Avery Brundage Collection (A.B.C.), Box 55.
- Brundage, A. (1966, June 2). [Letter to Mwali]. *Jeux du GANEFO*, IOC Archive, Lausanne, Switzerland.
- CNN. (2023, July 6). *Indonesia pulls out of hosting World Beach Games, months after Israel controversy*.
<https://edition.cnn.com/2023/07/06/sport/bali-world-beach-games-indonesia-canceled-intl-hnk-spt/index.html>
- Constitutional Court of the Republic of Indonesia. (2015). *The Constitution of the State of the Republic of Indonesia of the year 1945*.
- Cornelissen, S. (2010). The geopolitics of global aspiration: Sport mega-events and emerging powers. *The International Journal of the History of Sport*, 27(16–18), 3008–3025.
- de Guzman, C. (2023, April 6). The messy politics and high costs of Indonesia's anti-Israel FIFA fiasco. *TIME*
<https://time.com/6269303/indonesia-fifa-u20-world-cup-impacts/>
- Eisen, G., Kaufman, H., & Lämmer, M. (Eds.). (2003). *Sport and physical education in Jewish history*. Wingate Institute.
- Espy, R. (1981). *The politics of the Olympic Games: With an epilogue, 1976–1980*. University of California Press.
- Exeter, Lord (1958, August 27). [Letter to Avery Brundage]. Avery Brundage Collection (A.B.C.), Box 208.
- FIFA. (2023a, March 29). *FIFA removes Indonesia as host of FIFA U-20 World Cup 2023™*. <https://inside.fifa.com/organisation/media-releases/fifa-removes-indonesia-as-host-of-fifa-u-20-world-cup-2023-tm>
- FIFA. (2023b, April 3). *Peru withdrawn as host of FIFA U-17 World Cup 2023™*. <https://inside.fifa.com/organisation/media-releases/peru-withdrawn-as-host-of-fifa-u-17-world-cup-2023-tm>
- FIFA. (2023c, June 23). *FIFA Council appoints United States as host of new and expanded FIFA Club World Cup*.
<https://inside.fifa.com/organisation/fifa-council/media->

[releases/fifa-council-appoints-united-states-as-host-of-new-and-expanded-fifa-club-world-cup](#)

- Grix, J., & Houlihan, B. (2014). Sports mega-events as part of a nation's soft power strategy: The cases of Germany (2006) and the UK (2012). *The British Journal of Politics and International Relations*, 14(4), 572–596.
- Hanna, W. A. (1962, October 16). The politics of sport: Indonesia and the host to the Fourth Asian Games. *American Universities Field Staff Reports: Southeast Asia Series*, 10(19), 197–207.
- International Olympic Committee. (1963a, February 7). *Minutes of the meetings of the I.O.C. Executive Board*. IOC Archive, Lausanne, Switzerland.
- International Olympic Committee. (1963b, May 15). Meeting of the Executive Board of the International Olympic Committee with the delegates of the International Federations. *Bulletin du Comité International Olympique*, 82, 57–287.
- International Olympic Committee. (1964a, January 25–26). *Minutes of the meetings of the I.O.C. Executive Board*. IOC Archive, Lausanne, Switzerland.
- International Olympic Committee. (1964b, January 26–28). *Minutes of the 62nd session of the International Olympic Committee*. IOC Archive, Lausanne, Switzerland.
- International Olympic Committee. (1964c, June 26–27). *Minutes of the meetings of the I.O.C. Executive Board*. IOC Archive, Lausanne, Switzerland.
- International Olympic Committee. (1966, October 22). *Minutes of the meetings of the I.O.C. Executive Board*. IOC Archive, Lausanne, Switzerland.
- International Paralympic Committee. (2019, January 27). *IPC strip Malaysia of 2019 World Para Swimming Championships*. <https://www.paralympic.org/news/ipc-strip-malaysia-2019-world-para-swimming-championships>
- Iraq will now take part in Tokyo Games. (1964, July 7). *The Times of India*.

- Jansen, G. H. (1966). *Afro-Asi and non-alignment*. Faber and Faber.
- Kanin, D. B. (1981). *A political history of the Olympic Games*. Westview Press.
- Kanin, D. B., Lowe, B., & Strenk, A. (Eds.). (1978). *Sport and international relations*. Stipes Publishing.
- Karahi, C. (1961, December 20). [Letter to the National Olympic Committee of Indonesia]. *Jeux Asiatiques*, IOC Archive, Lausanne, Switzerland.
- Kimche, D. (1973). *The Afro-Asian movement: Ideology and foreign policy of the Third World*. Israel Universities Press.
- Kolatch, J. (1972). *Sport, politics and ideology in China*. Jonathan David Publishers.
- Liu, X. (1998). *Der Weg der Dritten Welt in die Olympische Bewegung* [The path of the Third World into the Olympic movement]. Academia Verlag.
- Lutan, R. (2005). Indonesia and the Asian Games: Sport, nationalism and the 'New Order'. *Sport in Society*, 8(3), 414–424.
<https://doi.org/10.1080/17430430500102148>
- Mackie, J. (2005). *Bandung 1955: Non-alignment and afro-asian solidarity*. Editions Didier Millet.
- Ma'mun, A., & Mahendra, A. (2021). *Sport and development in Indonesia*. Routledge.
- Mayer, O. (1950, February 6). [Letter to G. D. Sondhi]. *Jeux Asiatiques*, IOC Archive, Lausanne, Switzerland.
- Mayer, O. (1962a, August 25). [Letter to Avery Brundage]. Avery Brundage Collection (A.B.C.), Box 49.
- Mayer, O. (1962b, August 28). [Letter to Avery Brundage]. Avery Brundage Collection (A.B.C.), Box 49.
- Mayer, O. (1962c, October 30). [Letter to the National Olympic Committee of Indonesia]. Avery Brundage Collection (A.B.C.), Box 197.

- Mayer, O. (1964, July 16). [Letter to the National Olympic Committee of Japan]. *Jeux du GANEFO*, IOC Archive, Lausanne, Switzerland.
- Miller, J. D. B. (1966). *The politics of the Third World*. Oxford University Press.
- Mortimer, R. (1980). *The Third World coalition in international politics*. Praeger.
- National Olympic Committee of Indonesia. (1964, June 26). [Telegram to the International Olympic Committee]. *Jeux du GANEFO*, IOC Archive, Lausanne, Switzerland.
- National Olympic Committee of Israel. (1962). *Djakarta: A lesson and a warning*.
- NOC of Israel. (Ed.). (1962). *Djakarta: A lesson and a warning*. Organizing Committee for the Ninth Asian Games. (1982). *IX Asian Games Delhi 1982, official report* (Vol. 1).
- Ritter, R. M. (1962, December 10). [Statement/Letter to the Asian Games Federation]. Avery Brundage Collection (A.B.C.), Box 197.
- RSSSF. (n.d.). *World Cup 1958 qualifying*.
<https://www.rsssf.org/tables/58q.html> (
- Secretariat of the Cabinet of the Republic of Indonesia. (2021, September 14). *Govt issues regulation on national sports grand design*.
<https://setkab.go.id/en/govt-issues-regulation-on-national-sports-grand-design/>
- Sie, S. (1978). Sports and politics: The case of the Asian Games and the GANEFO. In D. B. Kanin, B. Lowe, & A. Strenk (Eds.), *Sport and international relations* (pp. 279–296). Stipes Publishing.
- Simri, U. (1984). Israel and the Asian Games. In U. Simri & S. Lieberman (Eds.), *Sport and politics: Proceedings of the 26th ICHPER World Congress 1983* (Vol. 2, pp. 87–93). Wingate Institute.
- Simri, U., & Lieberman, S. (Eds.). (1984). *Sport and politics: Proceedings of the 26th ICHPER World Congress 1983*. Wingate Institute.
- Sondhi, G. D. (1960, October 3). [Letter to Avery Brundage]. Sondhi-Correspondence 1929-1967, IOC Archive, Lausanne, Switzerland.

- Sondhi, G. D. (1962). *Report of the Asian Games as held in Djakarta – Indonesia*. Avery Brundage Collection (A.B.C.), Box 197.
- Sondhi, G. D. (1963, September 2). [Letter to Avery Brundage]. Avery Brundage Collection (A.B.C.), Box 63.
- Sondhi, G. D. (1966, November 15). The Asian Games: A short history. *Olympic Review*, 96, 39–41.
- Suhenda, D. (2023, March 30). *Ganjar, Koster made into pariahs over U-20 cancellation*. The Jakarta Post.
<https://www.thejakartapost.com/indonesia/2023/03/30/ganjar-koster-made-into-pariahs-over-u-20-cancellation.html>
- Thompson, S. E. (2015). *Leadership and dependency: Indonesia's regional and global role, 1945-75*. Cornell University Press
- Tuni, A. (1963, May 16). [Letter to Avery Brundage]. Avery Brundage Collection (A.B.C.), Box 64.
- Worldometer. (n.d.). *Indonesia population*.
<https://www.worldometers.info/world-population/indonesia-population/>

ארכיונים

הארכיב הלאומי של ישראל בירושלים

ארכיב הוועד האולימפי הבין-לאומי בלוזאן

האוסף של אייוורי בראנדג' (Avery Brundage Collection)